

Universitat de Girona

Facultat de Lletres

**Anàlisi de la tolerància als errors en català
en funció de la identitat percebuda del parlant**

Treball de Final de Grau

Grau de Llengua i Literatura Catalanes

Autor: Ferran Valls i Buil

Tutora: Blanca Palmada

Curs acadèmic: 2024–2025

Resum

Aquest treball s'inscriu en l'àmbit de la percepció lingüística i té com a objectiu analitzar fins a quin punt la identificació d'errors en català —particularment aquells derivats del contacte amb el castellà, com els castellanismes o les ultracorreccions— es veu condicionada per l'expectativa prèvia sobre l'origen del parlant. Mitjançant una tècnica de tipus *matched guise*, es presenten dues versions d'una mateixa enquesta perceptiva amb frases orals, en què només varia la identitat atribuïda al parlant: perfil visual atribuït a nadiu vs perfil visual atribuït a no nadiu. L'objectiu és determinar si existeix un biaix perceptiu en la detecció d'errors en funció del perfil assignat al parlant i de les expectatives lingüístiques que aquest perfil genera. L'estudi pretén aportar dades sobre la relació entre variació perceptiva, actituds lingüístiques i normes internes dels oients sobre el català estàndard.

Paraules clau: percepció lingüística, *matched guise*, castellanismes, expectativa dels oients, biaix perceptiu, català estàndard.

Abstract

This study lies within the field of language perception and aims to analyse the extent to which the identification of errors in Catalan—especially those resulting from contact with Spanish, such as castilianisms or hypercorrections—is influenced by listeners' prior expectations regarding the speaker's origin. Using a matched guise technique, two versions of the same perceptual survey are administered, featuring identical oral phrases differing only in the perceived identity of the speaker: either native or not native. The goal is to determine whether a perceptual bias emerges based on the speaker's attributed profile and the linguistic expectations it evokes. The study contributes to the understanding of the interplay between perceptual variation, language attitudes, and internalised norms of standard Catalan among native listeners.

Keywords: language perception, matched guise, castilianisms, listener expectations, perceptual bias, standard catalan

Índex

---

1. Presentació	2
1.1. Justificació	2
1.2. Introducció	3
1.3. Objectius i hipòtesi	4
2. Metodologia	6
2.1 Presentació del mètode emprat	6
2.2 Elaboració de l'enquesta	7
2.3. Disseny de l'experiment	10
3. Fenòmens estudiats	13
3.1 Neutralització de la consonant fricativa palatal sonora	13
3.2 Pèrdua de la consonant lateral palatal	14
3.3 Ensordiment de consonants fricatives	15
3.4 Sonorització de consonants fricatives i el grup /ks/	15
3.5 Neutralització de nasal bilabial en posició de coda	16
3.6 Justificació dels casos	17
4. Resultats de l'enquesta	19
4.1 Detecció d'errors segons el perfil visual atribuït	19
4.1.1 Neutralització de la consonant fricativa palatal sonora	20
4.1.2 Pèrdua de la consonant lateral palatal	22
4.1.3 Ensordiment de consonants fricatives	25
4.1.4 Sonorització de consonants fricatives i grup /ks/	27
4.1.5 Neutralització de nasal bilabial en posició de coda	29
4.2 Valoració global dels resultats	31
5. Observacions	33
6. Conclusió	35
7. Bibliografia	37
8. Annex	38

1. Presentació

1.1. Justificació

La llengua catalana presenta una situació sociolingüística complexa que la fa especialment rellevant com a objecte d'estudi dins la lingüística aplicada i la sociolingüística perceptiva. Més enllà dels seus trets gramaticals i fonètics, el català ha estat històricament subjecte a processos de minorització i subordinació, sobretot en relació amb el castellà, llengua amb la qual ha conviscut de manera desigual en molts àmbits institucionals, mediàtics i educatius. Aquesta convivència ha propiciat no només la interferència lingüística, sinó també la formació d'actituds contradictòries envers la mateixa llengua.

Un dels efectes d'aquesta situació és que els mateixos parlants poden tenir dificultats a l'hora d'identificar quins trets són genuïns del català i quins poden ser el resultat de la interferència del castellà o d'altres llengües. Aquesta manca de consciència lingüística clara es fa especialment visible en el terreny fonètic i fonològic, on determinats fenòmens, com la neutralització de segments, la sonorització o ensordiment de fonemes o la substitució de sons no propis del castellà, poden passar desapercebuts o ser percebuts de manera diferent segons el context i l'origen del parlant.

Alhora, l'arribada i integració de nous parlants del català, provinents de contextos lingüístics diversos, ha fet emergir una nova realitat: el català com a segona llengua. En aquest context, es genera un entorn en què coexisteixen diferents competències i models de llengua, fet que multiplica les formes d'ús i, alhora, les percepcions sobre què és "correcte" o "acceptable". Els processos d'adquisició del català per part de parlants d'origen no nadiu sovint es veuen condicionats pel model de llengua que reben —sigui per influència del castellà o per la tolerància (o exigència) que mostren els interlocutors nadius envers determinades produccions lingüístiques.

Aquestes circumstàncies fan necessari investigar no només la variació objectiva en la llengua, sinó també com és percebuda, valorada i jutjada pels mateixos parlants. La percepció dels errors, la seva tolerància i la manera com s'atribueixen segons el perfil del parlant poden oferir dades reveladores sobre els mecanismes socials que intervenen en el manteniment, canvi i legitimació de la llengua catalana en l'actualitat.

Donada la manca d'estudis previs que combinin l'anàlisi perceptiva de l'error fonètic amb variables com el perfil visual del parlant, aquest treball es concep com un estudi de tipus exploratori, que busca generar dades preliminars i establir les bases per a recerques posteriors més àmplies.

1.2. Introducció

La percepció dels errors lingüístics en català no és un procés neutre ni objectiu. Com han demostrat diversos estudis en sociolingüística perceptiva, les actituds lingüístiques, sovint inconscients, tenen un paper decisiu en la manera com els oients interpreten, jutgen i classifiquen les formes de llengua que escolten. En aquest sentit, la identitat percebuda del parlant pot condicionar fortament la valoració d'una forma lingüística determinada, especialment en contextos com el català, en què la normativitat i la legitimitat lingüística són sovint qüestionades o debatudes.

Aquest treball se centra en l'anàlisi d'aquest fenomen a partir de l'estudi de la percepció d'errors fonètics i fonològics en parlants amb perfils diversos. Concretament, es parteix de la tècnica del *matched guise*, tècnica que s'explicarà més en detall en el punt 2.1. Aquesta metodologia permet analitzar l'impacte de les variables socials en la percepció lingüística mantenint constant la forma de la veu i manipulant únicament la informació visual o contextual associada al parlant. Àmpliament emprada en estudis sobre actituds lingüístiques, ofereix l'avantatge d'aïllar els factors socials implicats en el judici perceptiu, fet que la converteix en una eina molt útil per a l'objectiu d'aquest estudi.

El català, com a llengua en contacte i amb una situació sociolingüística complexa, és especialment sensible a aquestes qüestions. Els errors lingüístics,

especialment aquells relacionats amb la fonètica —com la pèrdua de la lateral palatal /ʎ/— poden ser interpretats de manera molt diferent segons la identitat que s'atribueix al parlant. Aquesta variació en la percepció pot tenir conseqüències importants, no només per a la manera com es transmet i es corregeix la llengua, sinó també per a la construcció de la legitimitat lingüística dels nous parlants i de les seves formes de parlar.

Amb aquest estudi, es pretén aportar dades que permetin entendre millor la relació entre forma lingüística, identitat percebuda i judici perceptiu, en un context —el català actual— on aquestes variables estan en contacte constant.

1.3. Objectius i hipòtesi

L'objectiu principal d'aquest treball és analitzar si la percepció dels errors lingüístics en català està condicionada pel perfil visual atribuït al parlant, entenent aquest perfil com la informació que l'oient pot inferir a partir de l'aparença del parlant (nadiu o no nadiu). Al llarg de l'estudi es farà referència a PVAN (Perfil Visual Atribuït a un parlant Nadiu) i PVANN (Perfil Visual Atribuït a un parlant No Nadiu), sigles que permeten designar amb precisió els dos perfils experimentals utilitzats.

La hipòtesi principal és que els oients mostren una actitud més tolerant cap als errors lingüístics quan aquests són atribuïts a un PVANN, i reaccionen amb més severitat si consideren que provenen d'un PVAN. Aquesta diferència s'explicaria pel fet que els parlants ajusten les seves expectatives segons el context social i la identitat percebuda del parlant: és més probable que es perdonin errors a un parlant no nadiu, ja que s'entenen com a fruit d'un procés d'adquisició incomplet, mentre que en el cas d'un parlant nadiu es poden llegir com una manca de competència o de correcció.

Per posar a prova aquesta hipòtesi, s'ha dissenyat un estudi de caràcter exploratori mitjançant la tècnica abans mencionada, que permet observar si els judicis dels oients varien quan s'associa la mateixa veu a perfils visuals diferents. En concret, els participants escolten diverses frases amb errors fonètics específics, presentades visualment com si fossin d'un parlant PVAN o d'un parlant PVANN. L'objectiu és avaluar

fins a quin punt les actituds lingüístiques estan influïdes per factors extralingüístics com l'origen atribuït al parlant o la seva aparença.

D'altra banda, també s'ha tingut en compte la llengua inicial dels participants i el seu ús habitual del català, amb la voluntat d'explorar si hi ha diferències en la percepció de l'error segons el perfil lingüístic dels oients. Aquest factor pot oferir indicis sobre com les actituds socials i lingüístiques es distribueixen dins d'un entorn bilingüe.

Així, el present estudi —de caràcter exploratori— pretén contribuir a entendre millor la manera com els judicis lingüístics es construeixen socialment, i com poden tenir un paper en la integració, la legitimitat i el reconeixement dels nous parlants dins la comunitat catalanoparlant. La recerca no aspira a establir patrons generals ni a extreure conclusions absolutes, sinó a detectar possibles tendències i identificar punts crítics de fricció entre pronunciació, identitat percebuda i tolerància lingüística. En aquest sentit, el valor principal d'aquest treball rau en la seva capacitat per generar preguntes més que no pas per tancar-les, i per assajar una metodologia que permeti futures ampliacions amb mostres més grans, contextos més variats i instruments més sofisticats d'anàlisi perceptiva.

2. Metodologia

2.1 Presentació del mètode emprat

Com s'ha dit, aquest estudi empra la tècnica del *matched guise* (MGT), una metodologia consolidada dins la recerca sociolingüística i especialment útil per analitzar actituds i judicis perceptius associats a la manera de parlar. El seu objectiu principal és aïllar l'efecte de les categories socials atribuïdes al parlant —com l'origen percebut o la condició de nadiu o no nadiu— sobre la percepció lingüística, tot mantenint constant el senyal lingüístic.

En la seva versió clàssica, el *matched guise* consisteix a presentar als participants una sèrie d'àudios que aparentment corresponen a diferents parlants, però que, en realitat, han estat enregistrats per la mateixa persona adoptant diferents *guises*, és a dir, maneres de parlar o perfils socials. Aquesta manipulació permet controlar variables com el timbre, l'entonació o la velocitat de parla, de manera que qualsevol diferència en la resposta dels enquestats es pot atribuir amb més fiabilitat a la percepció social del parlant i no a factors acústics.

La tècnica va ser desenvolupada inicialment per Lambert et al. (1960) i, des de llavors, ha estat àmpliament adoptada per l'estudi de les actituds lingüístiques. El *matched guise* permet examinar l'impacte de variables socials com l'etnicitat, el dialecte o la classe social sobre la percepció de la parla, gràcies a la seva capacitat per aïllar aquestes variables en un entorn experimental controlat. Això la fa especialment indicada per a estudis com el present, que tenen com a objectiu explorar l'efecte de la identitat atribuïda en la tolerància als errors.

Per a aquest treball, s'utilitza una variant audiovisual del MGT. Els participants escolten fragments d'àudio que contenen frases amb errors lingüístics en català mentre veuen una imatge estàtica del rostre d'un suposat parlant. La veu és la mateixa en tots

els casos, però el rostre que s'hi associa varia entre perfils que poden ser PVAN o PVANN. D'aquesta manera, s'analitza si el mateix error és jutjat de manera diferent segons la identitat atribuïda al parlant, en un context en què la forma lingüística no canvia, però sí la percepció social que se'n deriva. Això permet observar si les actituds davant de l'error no només responen a criteris lingüístics objectius, sinó també a expectatives i biaixos socials projectats sobre qui parla.

Un dels supòsits metodològics del MGT és que els participants creguin que escolten persones diferents, encara que la veu sigui la mateixa. Per tal d'afavorir aquest efecte, s'ha intentat emascarar les veus amb petites modificacions de to i intensitat mitjançant programari d'edició, amb l'objectiu de diferenciar-les subtilment i potenciar la il·lusió de varietat vocal. Tot i això, alguns enquestats podrien haver intuït la repetició, però l'efecte global del disseny es manté: el simple canvi en el perfil visual continua activant judicis diferencials. Això suggereix que el mecanisme perceptiu subjacent és prou robust per a generar respostes condicionades per l'aparença, fins i tot quan el component d'engany es redueix parcialment.

Amb aquest disseny es pretén avaluar si existeix un biaix en la detecció i valoració d'errors lingüístics en funció del perfil percebut del parlant, i fins a quin punt la informació social —encara que limitada a una imatge— pot condicionar el judici lingüístic. Així mateix, es recollirà informació sociolingüística dels participants: la seva llengua inicial o la freqüència d'ús del català; per analitzar si aquestes variables influeixen en els resultats obtinguts.

2.2 Elaboració de l'enquesta

Amb l'objectiu de recollir dades empíriques que permetin aprofundir en la percepció dels errors lingüístics en català en funció del perfil aparent del parlant, s'ha dissenyat un instrument experimental format per dues versions d'una enquesta audiovisual. Aquesta decisió metodològica respon a la necessitat de controlar sistemàticament la influència de la informació visual en la valoració lingüística.

Cada versió de l'enquesta conté 30 enunciats breus, dels quals 20 incorporen errors fonològics específics i 10 actuen com a distractors mitjançant oracions correctament pronunciades. Els fenòmens erronis seleccionats volen ser representatius dels processos d'interferència i de les dificultats d'adquisició en contextos bilingües català-castellà, La selecció s'ha fet tenint en compte la seva rellevància fonològica, la naturalitat lèxica i la viabilitat d'inserció en frases curtes, auditivament naturals.

A continuació es presenta la llista completa de frases utilitzades, agrupades segons el fenomen fonètic que exemplifiquen. A la dreta, es mostra la transcripció fonètica amb l'element manipulat marcat amb asterisc, en cas de ser distractor es mostra la transcripció fonètica correcta:

1. La neutralització de la consonant fricativa palatal sonora /ʒ/

a. gent	i 'a 'mɔt.tə 'ʃjen əl kə're
b. joc	ət pər'ʃis ɛz un *'jɔk 'mɔt diβər'tit
c. jersei	əm 'pɔ.zu ət *'jər'sej 'blaw.
d. menjar	ə'nɛm ə bus'kar *mən'ja.
e. projecte	ət pru'ʒɛktə əβi'at əstə'ra əka'bat.
f. jutge	ət 'ʒud.ʒə 'par.tə əm 'kaʃ.mə.

2. La pèrdua de la consonant lateral palatal /ʎ/

a. llapis	əm 'pɔts də'ʃar un *'ja.pis?
b. llàgrima	li 'βa 'kaw.rə u'nə *'ja.ɣri.mə
c. moll	tə'ni.ət 'kap 'βɛm *'mɔj
d. cistell	pu.zə'rɛm lə βər'ðu.rə ət *sis'tej
e. llauna	ɛm kum'prat 'siŋk 'law.nəs
f. llana	lə 'rɔ.βə ðə 'la.nə ɛz 'rɛn.tə ə 'ma

3. L'ensordiment de consonants fricatives

a. rosa	li 'βa rə.ɣə'lar u'nə *'rɔ.sə
b. camisa	'pɔr.tə u'nə *kə'mi.sə 'βta.βə
c. cervesa	sa ə.kə'βat lə *sər'βɛ.sə
d. crisi	'diw.ən kə 'βe u'nə *'kri.si
e. medusa	ɛm tru'βat u'nə mə'ðu.zə
f. presó	pɔt ə'na ə prə'zo.

4. La sonorització de consonants fricatives i del grup /ks/

- a. espessa   lə 'βɔj.rə 'ɛz 'mɔlt *əs'pɛ.zə
- b. pèssim   ət rə.zut'tat 'ɛz *'pɛ.zim
- c. màxim   e pu'zat ət βu'tum ət *'mag.zim
- d. taxi   ə.ɣə'fɛm un *'tag.zi ə ləs.tə'si.o
- e. carbassa   mə'ɣra.ðə lə 'kre.mə ðə kər'βa.sə
- f. taxa   am pu'zat lə 'tak.sə ðə ləz əskum.brə'ri.əs

5. La neutralització de la nasal bilabial /m/ en posició de coda.

- a. àlbum   pu.zə're ləs 'fo.tus ə *'al.bun
- b. prim   ət 'tɛw 'pa.rə əs'ta 'mɔlt *'prin
- c. anàvem   nu'zat.trəs *ə'na.βən ə lə 'plad.ʒə su'βin
- d. volíem   nu'zat.trəs *bu'li.ən ku.mən'sa ðə 'nɔw
- e. crim   əs'tan im.bəs.ti'ɣan ət 'krim
- f. dèiem   [nu'zat.trəs 'dɛ.jəm kə 'nɔ pu'ði.ə 'se

Els estímuls orals han estat enregistrats per dos parlants nadius del català —un home i una dona— amb la finalitat d'introduir diversitat vocal i minimitzar possibles biaixos derivats del sexe o del timbre de veu, afavorint així la validesa externa de l'estudi. Tot i això, per controlar encara més factors com la intensitat, la prosòdia o el timbre, les mostres han estat lleugerament modificades amb el programari Audacity, ajustant el to i la duració en alguns casos concrets. Aquest tractament ha provat de garantir una major homogeneïtat entre els diferents estímuls, mantenint la naturalitat perceptiva però evitant variacions que poguessin distorsionar els resultats.

En cada versió, la mateixa pista d'àudio s'ha emparellat amb dues representacions visuals diferents. En la primera versió, 15 enunciats s'atribueixen a PVAN i 15 a PVANN; en la segona, aquesta distribució s'inverteix. Aquesta manipulació experimental permet aïllar l'efecte de la informació visual en la percepció dels errors lingüístics, mantenint constant la informació acústica.

2.3. Disseny de l'experiment

S'han elaborat dues versions de l'enquesta audiovisual per minimitzar els efectes d'aprenentatge o repetició. Aquestes dues versions són idèntiques pel que fa al contingut lingüístic i sonor, però varien en l'atribució dels perfils visuals: en una versió, 15 frases s'associen a PVAN i 15 a PVANN, mentre que en l'altra versió es fa la inversa. Aquesta estratègia pretén evitar que els participants puguin reconèixer que han escoltat dues vegades la mateixa veu o frase, cosa que podria condicionar-ne la resposta i provocar un efecte de familiaritat, anticipació o memòria. D'aquesta manera, es redueix el risc que la detecció de l'error sigui influïda pel reconeixement del material auditiu en comptes de la percepció fonètica genuïna.

Cada versió va ser repartida a un grup de 20 participants, sumant un total de 40 enquestats. Aquesta distribució equitativa assegura que cada enunciat amb error fos avaluat tant en condicions de PVAN com de PVANN, tot mantenint la veu constant i modificant només el perfil visual atribuït al parlant.

Després de cada enunciat, es formulava la pregunta: «Creus que hi ha algun error en la manera com s'expressa aquesta persona?», amb tres opcions de resposta: «sí», «no» i «no ho sé». Aquesta estructura ha permès recollir no només la detecció explícita d'errors, sinó també la inseguretat perceptiva, un aspecte especialment rellevant quan s'estudien actituds i biaixos vinculats a la identitat atribuïda. Tot i això, per a l'anàlisi quantitativa, s'ha considerat principalment el percentatge de respostes afirmatives, ja que constitueixen un indicador directe de percepció d'error.

Per a la manipulació visual dels perfils dels parlants, s'han emprat imatges obtingudes a través del repositori <https://generated.photos>, que proporciona rostres sintètics d'alta qualitat i lliures de drets. Malgrat que aquestes imatges no corresponen a persones reals, el seu grau de realisme permet simular perfils versemblants sense introduir elements de reconeixement social. D'acord amb les condicions d'ús del recurs, s'inclou el següent crèdit: "Academic Dataset by Generated Photos."

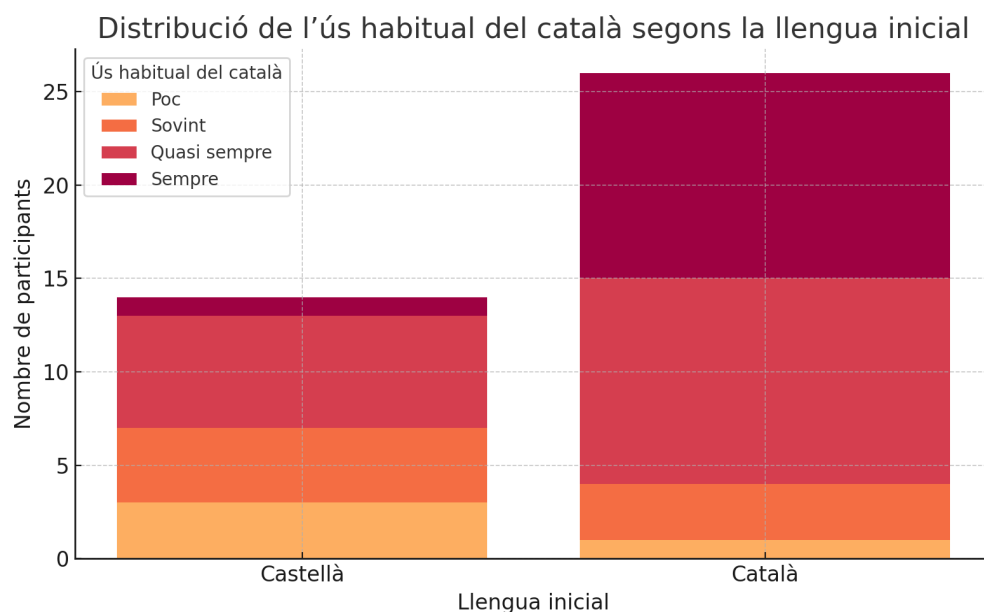
La mostra analitzada està constituïda per una distribució d'edats majoritàriament concentrada entre els 18 i els 35 anys, tot i que s'hi inclouen també alguns parlants de grups d'edat més avançats, fins a més de 55 anys. Aquesta concentració en la franja

juvenil i adulta-jove és habitual en estudis sociolingüístics i reflecteix el perfil típic de població exposada i activa en contextos de bilingüisme català-castellà.

Pel que fa a la llengua materna (L1), la majoria dels enquestats es declaren parlants nadius de català ($n = 27$), seguits pels parlants nadius de castellà ($n = 12$). Inicialment, també es va incloure un participant amb el romanès com a llengua inicial; tanmateix, aquest cas s'ha exclòs de l'anàlisi principal amb l'objectiu de garantir l'homogeneïtat dels grups comparats. L'estudi es basa en la comparació entre parlants nadius de català i parlants d'origen castellà, per tal d'analitzar la percepció d'errors fonètics en contextos de bilingüisme català-castellà. La presència d'un perfil lingüístic clarament diferenciat d'aquest marc podria introduir variabilitat no controlada en els resultats, especialment pel que fa a l'adquisició fonètica i les expectatives sociolingüístiques. Cal afegir aleshores, que el disseny metodològic de l'enquesta no preveia l'aparició d'un perfil tan singular, raó per la qual es considera metodològicament justificat tractar aquest cas com un *outlier* i excloure'l de la comparació entre grups.

Quant a l'ús habitual del català, es constata una diversitat significativa: mentre que la majoria dels catalanoparlants declaren un ús continuat ("sempre" o "quasi sempre"), els castellanoparlants mostren perfils d'ús més variats, des de "sempre" fins a "poc". Aquesta heterogeneïtat reflecteix diferents graus d'immersió i exposició a la llengua catalana com a vehicle habitual de comunicació.

Figura 1. Distribució de la mostra segons L1 i ús del català

Taula 1. Distribució de la mostra segons L1 i ús del català

Llengua inicial	Ús del català	Nombre de participants
Català	Sempre	11
Català	Quasi sempre	11
Català	Sovint	3
Català	Poc	1
Castellà	Sempre	1
Castellà	Quasi sempre	6
Castellà	Sovint	4
Castellà	Poc	3

3.Fenòmens estudiats

3.1 Neutralització de la consonant fricativa palatal sonora

Un dels fenòmens fonètics seleccionats per ser avaluat en la prova perceptiva d'aquest estudi és la neutralització de la consonant fricativa palatal sonora /ʒ/ en favor de la semivocal palatal /j/. Aquest procés es manifesta en formes com [pru'jektə] per projecte o [jen] per gent. En català estàndard, la producció de /ʒ/ és considerada normativa, i la seva substitució per /j/ es percebuda com una desviació respecte a aquesta norma.

Des d'un punt de vista articulatori, la fricativa palatal sonora /ʒ/ és emesa amb constricció laminoalveolar i elevació dorsal.(Recasens, 1996). En canvi, la semivocal palatal /j/ és una consonant d'aproximació que no genera fricció, amb una articulació més lleugera i curta, i amb un grau d'obstrucció molt inferior. Aquesta simplificació articulatòria pot estar motivada per la interferència del castellà, llengua en què el fonema /ʒ/ no existeix com a fonema propi i que, per tant, no forma part de l'inventari fonològic actiu de molts parlants bilingües o de contacte.

Aquest procés s'ha detectat tant en parlants d'origen no nadiu com en varietats dialectals del català occidental, però en contextos formals la realització de /ʒ/ com /j/ pot ser percebuda com un error fonètic o com una manca de domini de la llengua. Des d'un punt de vista sociolingüístic, aquesta realització pot activar judicis de valor relacionats amb la competència lingüística, l'origen del parlant o el seu grau d'integració en la comunitat catalanoparlant. En aquest sentit, Boix i Vila (1998) ja apunten que determinades formes no estàndard poden ser interpretades com a indicadors socials abans que merament lingüístics, especialment quan es relacionen amb l'origen etnolingüístic del parlant.

Així, l'ús de /j/ en contextos en què s'espera /ʒ/ s'ha incorporat com un dels estímuls de l'enquesta per la seva capacitat de generar valoracions perceptives diferenciades. El fenomen és molt fàcilment detectable per a la majoria de parlants catalans. Per això, pot ser un bon indicador per posar a prova la hipòtesi del treball: que

la identificació del parlant com a nadiu o no nadiu pot modular la percepció i el judici sobre una mateixa forma lingüística.

3.2 Pèrdua de la consonant lateral palatal

La pèrdua o substitució de la consonant lateral palatal /ʎ/ —representada ortogràficament com a doble *ella*— constitueix un altre dels fenòmens analitzats en aquest estudi.

Des d'un punt de vista articulatori, la lateral palatal és emesa amb oclusió dorso-alveolopalatal, àpex abaixat, sortida simultània d'aire per un o ambdós costats de la cavitat oral, i sonoritat contínua (Recasens, 1996). Tanmateix, en diversos contextos dialectals o sociolingüístics, aquesta consonant pot ser substituïda per un segment proper com la semivocal palatal [j], donant lloc a formes com ['jɛŋgwə] per *llengua* o ['japis] per *llapis*. Aquest fenomen és especialment rellevant en situacions de contacte intens amb el castellà, *llengua* en què la consonant lateral palatal no és com a fonema distintiu i no forma part del sistema actual.

Des del punt de vista sociolingüístic, la substitució de /ʎ/ és percebuda sovint com un error de pronúncia associat a parlants amb un baix grau de competència en català, especialment a aquells d'origen no nadiu. Per aquest motiu, l'ús de [j] en contextos en què la norma preveu /ʎ/ pot ser objecte d'estigmatització o correcció explícita. Així, aquest fenomen constitueix un bon indicador per estudiar la percepció d'errors fonètics en funció del perfil atribuït al parlant, ja que permet analitzar si la reacció dels enquestats varia segons la seva expectativa sobre la competència lingüística del parlant.

L'elecció d'aquest cas com a estímul en la prova es justifica, per tant, per la seva prominència perceptiva, la seva rellevància sociolingüística i la seva capacitat per generar judici valoratiu.

3.3 Ensordiment de consonants fricatives

L'ensordiment de fricatives i africades sonores, com el pas de /z/ a /s/, és un fenomen relativament habitual en la producció del català per part d'alguns parlants no nadius, especialment quan la seva llengua primera no presenta una oposició fonològica clara entre sons sonors i sords. Aquest procés pot ser atribuït tant a la interferència lingüística com a mecanismes de simplificació articulatòria propis de l'adquisició d'una L2. Un exemple característic és la realització de rosa com ['rosə], en lloc de la forma normativa ['rozə].

Aquesta tendència pot aparèixer amb més facilitat en contextos en què la sonoritat és menys perceptible, com en posició intervocàlica o final, i es veu afavorida per la pressió articulatòria que comporta mantenir la vibració de les cordes vocals. En el cas del castellà, l'absència del fonema /z/ al sistema fonològic pot afavorir aquesta substitució. Així, un enunciat com *“Li va regalar una rosa”* pot acabar pronunciat com [li 'βa rəɣə'lar unə 'rosə].

Cal tenir en compte, a més, que des d'un punt de vista articulatori general, l'ensordiment és una estratègia més freqüent que la sonorització en la fonètica comparada, ja que els sons sords (com /s/, /tʃ/ o /k/) requereixen menys esforç fonatori que els sons equivalents, els quals impliquen activació laríngia i control de la vibració de les cordes vocals. Per això, les llengües mostren sovint una tendència natural a simplificar segments sonors transformant-los en sords, especialment en contextos ràpids o poc controlats. Aquest patró ajuda a explicar per què l'ensordiment és una estratègia comuna entre aprenents i parlants en situació de contacte lingüístic.

3.4 Sonorització de consonants fricatives i el grup /ks/

En l'adquisició del català com a segona llengua, un dels fenòmens fonètics que genera més confusió entre els parlants no nadius és la distinció entre fricatives sordes i sonores, com ara /s/ ~ /z/, i la sonorització o ensordiment del grup /ks/ ~ /gz/. Aquesta dificultat es manifesta sovint tant en la percepció com en la producció, i pot tenir diverses causes, com la transferència fonològica des de la llengua primera o la influència de criteris ortogràfics. En molts casos, però, aquestes confusions no

responen només a una interferència directa del castellà, sinó que més aviat poden estar motivades per processos d'ultracorrecció.

La ultracorrecció apareix quan el parlant, amb la voluntat d'adaptar-se a una norma percebuda com més correcta o pròpia del català, modifica el seu sistema fonològic per evitar formes que associa a la interferència del castellà. En aquest context, alguns parlants poden arribar a sonoritzar segments que, en realitat, són sords en la varietat estàndard catalana. Aquesta sonorització es produeix especialment en grups consonàntics com /ks/ (representat sovint ortogràficament com <x>), que poden donar lloc a realitzacions sonores com /gz/, interpretades erròniament com més pròpies del català. Per exemple, formes com ['magzim] per màxim o ['tagzi] per taxi evidencien aquest patró, que no respon a una neutralització o simplificació, ja que la resposta més simple és la sorda, sinó a un excés de correcció influït per una percepció “hipernormativa” del sistema fonològic català.

La percepció social de certes realitzacions com a “massa castellanescs” pot portar el parlant a modificar-les cap a formes que considera més distintives del català, en aquest sentit, la sonorització pot actuar com una estratègia de correcció percebuda, motivada pel desig d'adequació lingüística, tot i que en alguns casos aquesta tendència pot derivar en hipercorreccions que s'allunyen del model estàndard.

Aquesta tendència es pot accentuar en posició intervocàlica, on la sonoritat pot semblar fonèticament més fàcil. El resultat és una distribució inestable de les variants sordes i sonores, que pot dificultar la fixació d'un model fonològic consistent i fidel al català estàndard.

3.5 Neutralització de nasal bilabial en posició de coda

En el marc del contacte lingüístic entre el català i el castellà, un fenomen recurrent és la neutralització de la nasal bilabial /m/ a la nasal alveolar /n/ en posició final de mot. Aquest fenomen s'entén com un cas d'interferència fonològica, derivat de la influència del sistema fonològic del castellà, que limita l'aparició de la nasal bilabial en aquesta posició. En català, en canvi, la nasal bilabial final és un element fonològic distintiu que es manté en diversos mots, com ara *àlbum* ['alβum] o *crim* ['krim].

La nasal bilabial /m/ és un fonema fonològicament actiu en català, i la seva realització en final de mot és habitual i significativa per al sistema sonor de la llengua. No obstant això, el castellà no presenta nasal bilabial en aquesta posició, i sovint es produeix una substitució o neutralització d'aquesta nasal per la nasal alveolar /n/. Aquesta transferència provoca que parlants bilingües o en situació de contacte utilitzin formes com ['alβun] en lloc de ['alβum], o ['dɛjən] per dèiem, fet que suposa una pèrdua del contrast fonològic en català.

Aquest procés de neutralització pot ser entès com una simplificació fonològica influïda per la llengua dominant. La pèrdua d'aquest contrast entre nasals finals pot tenir repercussions semàntiques i sociolingüístiques, ja que afecta la percepció i la identitat del parlant dins del marc del català normatiu.

En síntesi, la neutralització de la nasal bilabial /m/ a nasal alveolar /n/ en posició final de mot és un indicador clar de la influència fonològica del castellà en parlants bilingües o en contacte, que evidencia la transferència de patrons sonors i la simplificació de contrastos fonològics en l'adquisició o ús del català.

Aquest fenomen fonològic resulta particularment rellevant per a l'estudi present, atès que la seva aparició pot influir en la percepció del perfil lingüístic del parlant. En contextos de bilingüisme català-castellà, la producció d'elements fonològics no normatius —com la neutralització de /m/ a /n/ en posició final— pot activar mecanismes de categorització social i lingüística.

3.6 Justificació dels casos

Els fenòmens fonètics seleccionats per a l'estudi perceptiu responen a criteris de rellevància sociolingüística, saliência perceptiva i representativitat dins les problemàtiques pròpies del català contemporani, especialment en contextos de contacte amb el castellà. L'objectiu principal d'aquesta selecció ha estat identificar un conjunt de processos fonètics que, tot i tenir causes articulatòries o evolutives diferents, han de compartir una elevada capacitat per generar judicis normatius i per activar mecanismes de tolerància o correcció social.

Així, determinats trets fonètics poden ser interpretats com a indicadors d'una competència no nadiua en català, i associats automàticament amb el castellà com a

llengua de base del parlant. Aquest procés pot donar lloc a judicis lingüístics i actitudinals esbiaixats, fonamentats en estereotips sobre la pronunciació i l'origen lingüístic. Justament per això, els casos escollits permeten explorar com la percepció de la desviació lingüística es veu condicionada per factors socials i identitaris, així com observar si aquests factors influeixen en la severitat amb què es jutgen els errors.

En conjunt, els fenòmens triats cobreixen un espectre ampli d'errors fonètics: des de processos de simplificació, assimilació i interferència fins a casos d'hipercorrecció. Inclouen tant alteracions articulatòries freqüents (com la neutralització de /ʌ/ o /m/) com fenòmens més marcats socialment (com la sonorització de /s/ o la neutralització de la fricativa palatal), cosa que permet contrastar diversos graus de percepció i càrrega simbòlica. En aquest sentit, cada fenomen ofereix una oportunitat per analitzar diferents mecanismes de judici lingüístic.

Tanmateix, cal tenir present que aquest estudi és de caràcter exploratori, i per tant, les dades obtingudes només poden suggerir tendències generals i no permeten extreure conclusions definitives sobre el comportament perceptiu de la població. L'elecció dels casos busca, així, posar a prova la hipòtesi central del treball —que la percepció dels errors pot variar en funció del perfil atribuït al parlant—, tot oferint una primera aproximació empírica a un camp d'estudi encara poc desenvolupat en l'àmbit de la fonètica perceptiva del català.

4. Resultats de l'enquesta

4.1 Detecció d'errors segons el perfil visual atribuït

L'objectiu principal d'aquest treball és explorar si la percepció dels errors lingüístics en català es veu condicionada pel perfil aparent del parlant. Es parteix de la hipòtesi que els oients són més tolerants amb els errors quan aquests s'associen a un parlant percebut com a no nadiu (PVANN), mentre que reaccionen de manera més crítica quan consideren que qui els comet és un parlant nadiu (PVAN). Aquesta diferència en la severitat del judici es basaria, doncs, no tant en la forma lingüística de l'error, sinó en les expectatives socials i identitàries que es projecten sobre la persona que parla.

Segons aquesta hipòtesi, s'espera que els errors fonètics siguin detectats amb una freqüència superior en condicions de PVAN, ja que els oients poden considerar-los menys justificables en parlants nadius. En canvi, quan el mateix error s'atribueix a un PVANN, la tendència hauria de ser cap a una major indulgència o a una menor percepció de l'error.

A més, es contempla la possibilitat que la llengua inicial (L1) dels enquestats també pugui influir en els seus judicis. Per exemple, els parlants amb català com a L1 podrien mostrar una sensibilitat més gran a determinats fenòmens, mentre que els castellanoparlants podrien tenir una tolerància més elevada davant errors que els són familiars des del punt de vista de la interferència.

Les dades obtingudes a través de les dues versions de l'enquesta —amb manipulació controlada del perfil visual del parlant— permeten analitzar aquestes expectatives i contrastar si es compleixen. Tanmateix, cal recordar que aquest estudi té un caràcter exploratori: la mostra és limitada, i les condicions no són les d'un experiment de laboratori, sinó d'una aproximació inicial. Per tant, més que establir afirmacions categòriques, l'objectiu és observar si es poden detectar tendències significatives que confirmin la hipòtesi plantejada.

D'altra banda, també cal tenir en compte que la distribució de la mostra no és completament equilibrada pel que fa a la llengua inicial: el nombre de participants en

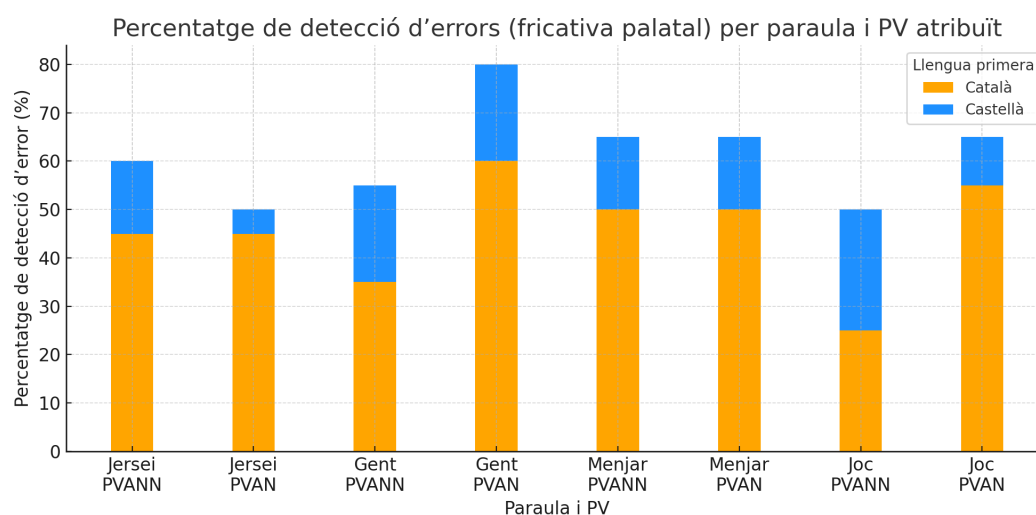
l'enquesta amb català com a L1 és superior al dels que tenen el castellà com a primera llengua. Aquesta asimetria pot afectar la comparabilitat entre grups i limita la generalització dels resultats obtinguts pel subgrup castellanoparlant, un aspecte que caldrà tenir present en la interpretació de les dades.

4.1.1 Neutralització de la consonant fricativa palatal sonora

La fricativa palatal sonora /ʒ/ és un fonema present en català però absent en castellà, fet que n'explica les dificultats d'adquisició i manteniment en parlants castellanoparlants o en contextos de bilingüisme intens. Sovint, aquest fonema es veu substituït per la semivocal [j], donant lloc a formes com [ˈjɔk] en lloc de [ˈʒɔk], una realització considerada desviada del model estàndard.

Per observar la percepció d'aquest fenomen, l'enquesta inclou quatre paraules manipulades fonèticament: *joc*, *gent*, *jersei* i *menjar*, totes produïdes amb [j] en comptes de [ʒ]. Aquestes paraules s'han incrustat dins d'oracions breus i quotidianes per garantir un context natural d'interpretació. L'objectiu és determinar si els oients detecten la desviació i si la seva resposta varia en funció del perfil aparent del parlant.

Figura 2. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de consonant fricativa palatal

Taula 2. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de consonant fricativa palatal

Taula fricativa palatal	PVAN	PVANN	L1 català o castellà
jersei	45%	45%	Català
	5%	15%	Castellà
gent	60%	35%	Català
	20%	20%	Castellà
menjar	50%	50%	Català
	15%	15%	Castellà
joc	55%	25%	Català
	10%	25%	Castellà

En general, la detecció de l'error en la fricativa palatal sonora presenta diferències notables segons la paraula i el perfil visual del parlant, seguint en molts casos la hipòtesi inicial del treball.

En primer lloc, els casos de *gent* i *joc* confirmen clarament la hipòtesi. En *gent*, els catalanoparlants detecten l'error en un 60% dels casos amb PVAN i en un 35% amb PVANN, mentre que els castellanoparlants es mantenen constants al 20%. Aquesta caiguda en la detecció quan el parlant és percebut com a no nadiu reflecteix una actitud més tolerant envers els errors d'aquells que es consideren aprenents de la llengua. En el cas de *joc*, els catalanoparlants també mostren una detecció més alta amb PVAN (55%) que amb PVANN (25%). Entre els castellanoparlants, la detecció augmenta lleugerament amb PVANN (25%) respecte a PVAN (10%). Aquesta distribució podria estar influïda per la presència del mot *parxís* [pər'jis] en la frase de context —«El parxís és un joc molt divertit»—, que pot actuar com a distractor i alterar la percepció de l'element objectiu.

En segon lloc, hi ha paraules com *menjar* que mostren resultats pràcticament idèntics independentment del perfil del parlant. Els catalanoparlants detecten l'error en un 50% tant amb PVAN com amb PVANN, i els castellanoparlants ho fan en un 15% en ambdós casos. Aquesta estabilitat pot deure's al fet que es tracta d'un verb de gran

freqüència en l'ús oral, molt interioritzat per la majoria de parlants. La familiaritat del mot pot afavorir-ne la detecció automàtica, sigui quin sigui el perfil atribuït al parlant.

Finalment, el cas de *jersei* contradiu la hipòtesi. Els catalanoparlants detecten l'error amb la mateixa freqüència en ambdues condicions (45%), i els castellanoparlants mostren més detecció amb PVAN (15%) que amb PVANN (5%), fet contrari a l'esperable. Aquest comportament pot ser indicatiu del fet que el contrast entre /ʒ/ i /j/ no és percebut com especialment salient per a tots els oients, especialment si no compromet la comprensió del mot dins del context. A més, *jersei* és una paraula que, en l'ús real, pot presentar certa variació fonètica tolerada, i això podria fer que l'error manipulat no es percebi com a prou desviat o rellevant per generar rebuig.

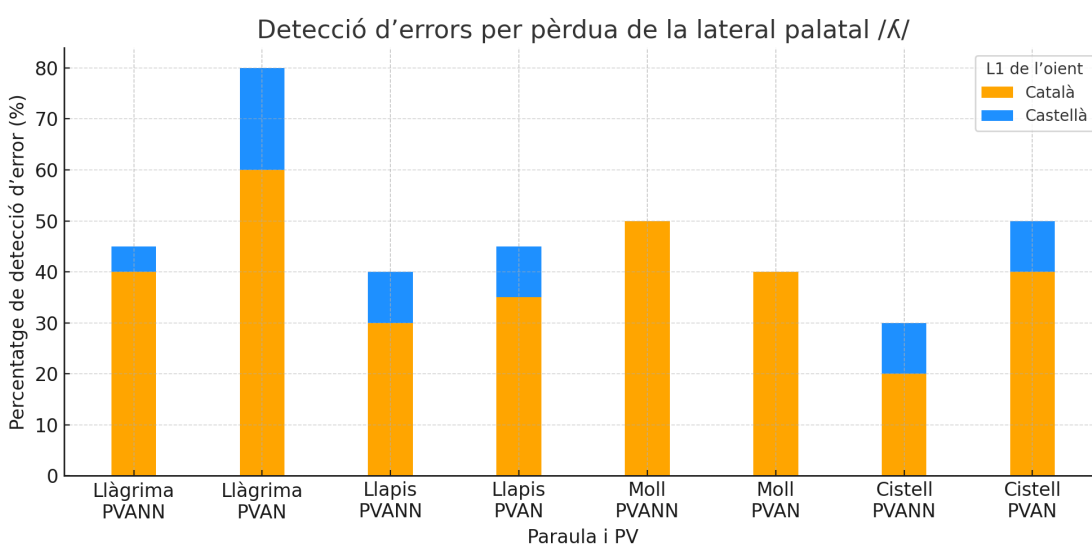
En conjunt, aquest fenomen mostra una tendència majoritària a confirmar la hipòtesi, amb algunes excepcions puntuals que aporten matisos interessants a la interpretació general. El comportament diferencial segons el perfil visual del parlant reforça la idea que la percepció d'un error no depèn només del senyal acústic, sinó també de les expectatives socials i identitàries activades per qui s'identifica com a emissor. Les respostes del grup castellanoparlant, per la seva banda, ens mostren com la poca familiaritat amb el fonema fa que les dades es desviïn lleugerament de la teoria. En casos com *menjar* i *gent* la percepció del fonema no es relaciona amb el PVA i en els casos de *joc* i *jersei* s'ha trobat motius que donarien resposta a la desviació envers la hipòtesi.

4.1.2 Pèrdua de la consonant lateral palatal

La lateral palatal /ʎ/ és un fonema distintiu del català, absent del sistema fonològic del castellà, fet que en dificulta l'adquisició i el manteniment en contextos de bilingüisme. En aquest estudi, s'ha manipulat la producció de quatre paraules —*llàgrima*, *llapis*, *moll* i *cistell*— amb l'objectiu de provocar la iodització, és a dir, la substitució de /ʎ/ per la semivocal [j]. Aquesta desviació es considera un tret no normatiu i habitualment associat a parlants amb menys domini fonètic del català.

Tot i que tradicionalment s'ha associat aquest fenomen a la interferència del castellà, cal tenir en compte que la iodització de /ʎ/ ja no és exclusiva de parlants castellanoparlants. Diversos estudis han posat de manifest que aquest tret s'està estenent també entre catalanoparlants, especialment joves, en registres informals i en àrees urbanes. Aquest context de canvi fonètic progressiu pot contribuir a una certa desactivació del mecanisme de rebuig, ja que allò que era percebut com una incorrecció externa comença a normalitzar-se dins la comunitat catalanoparlant. Això pot tenir efectes en la percepció del fenomen i en els judicis que se'n fan.

Figura 3. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de consonant lateral palatal

Taula 3. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de consonant lateral palatal

Taula lateral palatal	PVAN	PVANN	L1 català o castellà
llàgrima	60%	40%	Català
	20%	5%	Castellà
llapis	35%	30%	Català
	10%	10%	Castellà
moll	40%	50%	Català
	0%	0%	Castellà
cistell	40%	20%	Català
	10%	10%	Castellà

Els resultats obtinguts mostren que *llàgrima* i *cistell* s'ajusten clarament a la hipòtesi plantejada. En el cas de *llàgrima*, els catalanoparlants detecten l'error en un 60% dels casos amb PVAN, però només en un 40% amb PVANN. La diferència és encara més pronunciada entre els castellanoparlants (20% amb PVAN i 5% amb PVANN), cosa que reforça la idea que el judici sobre l'error es veu atenuat quan el parlant és percebut com a no nadiu. Una tendència similar es dona amb *cistell*, on la detecció cau del 40% al 20% entre catalanoparlants quan el perfil canvia de PVAN a PVANN. Tot i que la detecció entre castellanoparlants es manté estable (10% en ambdós perfils), el descens entre el grup catalanoparlant és significatiu i coherent amb les expectatives del treball.

El mot *llapis* presenta una situació de relativa estabilitat, però manté la direcció prevista per la hipòtesi. Els catalanoparlants detecten l'error en un 35% dels casos amb PVAN i en un 30% amb PVANN, mentre que els castellanoparlants se situen en un 10% en ambdues condicions. Tot i que la diferència entre perfils és lleu, la tendència general es conserva i mostra una percepció més acusada quan el parlant és percebut com a membre de la comunitat lingüística pròpia.

El cas que contradiu la hipòtesi és *moll*. Entre els catalanoparlants, la detecció és lleugerament superior amb PVANN (50%) que amb PVAN (40%), i entre els castellanoparlants no s'identifica l'error en cap dels dos casos (0%). Aquest comportament inesperat pot estar relacionat amb el fet que es tracta d'un mot molt breu i apareix en posició final de frase dins l'oració de mostra, la qual cosa pot afavorir una producció més àtona i natural, en què la iodització manipulada no resulta prou salient. Això podria haver dificultat la identificació de l'error fins i tot per part dels oients més atents, diluint la diferència esperada segons el perfil atribuït al parlant.

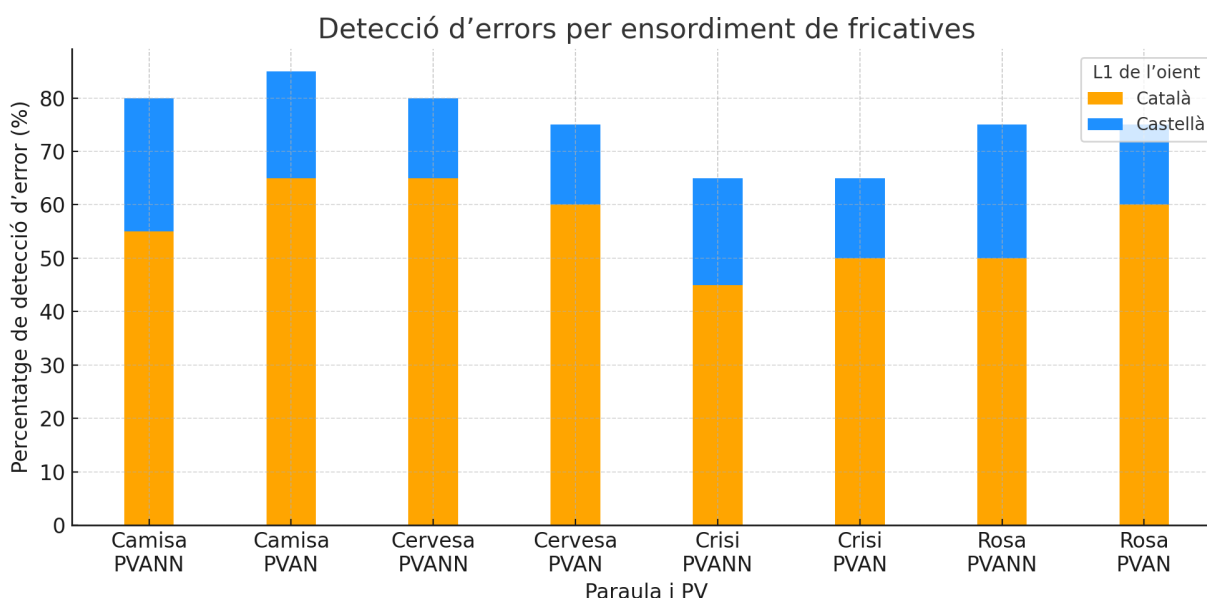
En conjunt, els resultats indiquen que la pèrdua de la lateral palatal es detecta amb més freqüència quan el parlant és percebut com a nadiu, confirmant així la hipòtesi en la majoria dels casos. Cal destacar, però, que aquesta tendència es dona sobretot entre els catalanoparlants, mentre que els castellanoparlants mostren una detecció globalment molt baixa, independentment del perfil visual atribuït al parlant.

Aquesta estabilitat en la baixa percepció és significativa, fins i tot tenint en compte la desigualtat de la mostra. La resposta dels castellanoparlants es manté sistemàticament baixa, cosa que reflecteix la menor sensibilitat al fenomen i una menor consciència normativa associada a aquest tret fonètic.

4.1.3 Ensordiment de consonants fricatives

L'ensordiment de consonants fricatives és un procés fonètic que consisteix en la substitució d'un segment sonor per la seva contrapart sorda. Aquest fenomen es considera un tret interferencial habitual en parlants castellanoparlants, especialment perquè en castellà no hi ha una distinció funcional generalitzada entre fricatives sordes i sonores. Així, en català, errors com *['ɾɔ.sə]* per *['ɾɔ.zə]* poden ser percebuts com a desviacions normatives comunes per la interferència del castellà. En aquest estudi, s'han analitzat quatre paraules manipulades per reflectir aquest tipus d'alteració: *camisa*, *cervesa*, *crisi* i *rosa*.

Figura 4. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos d'ensordiment de fricatives

Taula 4. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos d'ensordiment de fricatives

Taula ensordiment	PVAN	PVANN	L1 català o castellà
camisa	65%	55%	Català
	20%	25%	Castellà
cervesa	60%	65%	Català
	15%	15%	Castellà
crisi	50%	45%	Català
	15%	20%	Castellà
rosa	60%	50%	Català
	15%	25%	Castellà

Els resultats mostren una gran estabilitat en la detecció dels errors, amb percentatges totals molt propers entre els dos perfils visuals analitzats i molt alts. Així, *camisa* obté un 85% de detecció amb PVAN i un 80% amb PVANN; *cervesa*, un 75% i un 80%, respectivament; *crisi*, un 65% en ambdós casos; i *rosa*, un 75% també en totes dues condicions. Aquesta similitud en les respostes apunta a un patró compartit: l'error és identificat de manera força constant, amb independència del perfil atribuït al parlant.

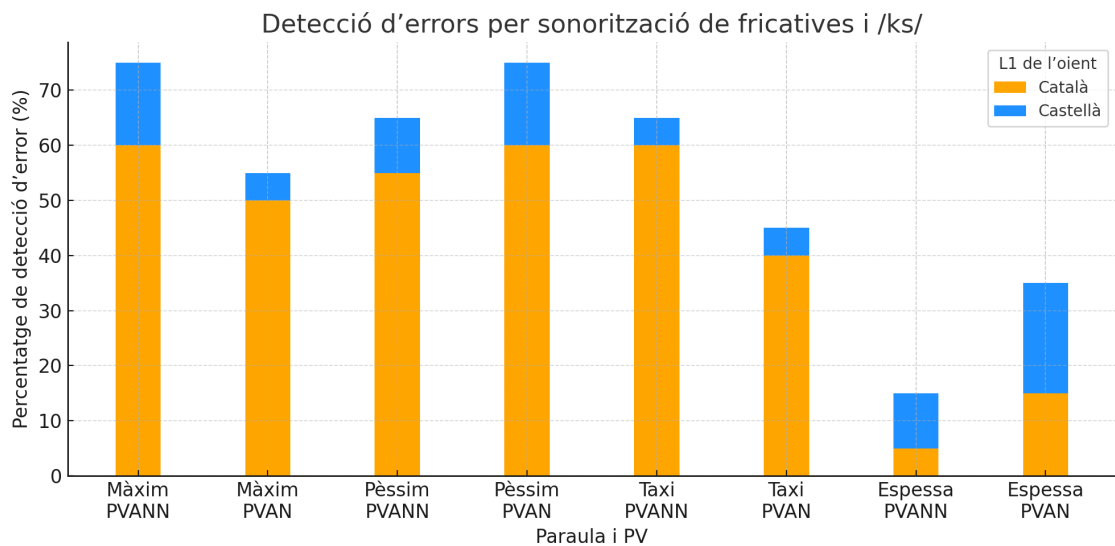
Aquest comportament convida a pensar que, en casos com aquest, la forma fonètica de l'alteració pot tenir un pes més gran que altres factors socials a l'hora de ser detectada, ja que la diferència entre la forma normativa i la forma modificada és perceptiblement clara. No obstant això, cal recordar que el present estudi és de caràcter exploratori i amb una mostra limitada, i que aquestes observacions s'han d'interpretar com a tendències provisionals. Seran necessaris estudis més amplis per confirmar si aquest tipus d'errors activa realment una resposta més uniforme, o si el que s'observa aquí respon a les característiques específiques del disseny experimental.

Així, a diferència d'altres fenòmens com la iodització o la substitució de la fricativa palatal sonora, l'ensordiment no sembla generar grans variacions en la resposta segons la identitat percebuda del parlant. Tanmateix, caldrà continuar analitzant si això es deu exclusivament a les propietats acústiques de l'error o a altres factors contextuais que no s'han pogut aïllar en aquest treball.

4.1.4 Sonorització de consonants fricatives i grup /ks/

La sonorització de fricatives sordes és un procés fonètic que implica la conversió d'un segment afegint-hi vibració de les cordes vocals. Aquest fenomen pot tenir lloc tant en fricatives simples com en seqüències consonàntiques com /ks/, que en contextos d'ultracorrecció poden arribar a produccions sonores com [z] o [gz]. En aquest estudi s'han analitzat dos tipus de paraules: les que contenen fricatives simples (com *pèssim* i *espessa*) i les que inclouen la seqüència /ks/ (com *màxim* i *taxi*)

Figura 5. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de sonorització de fricatives

Taula 5. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de sonorització de fricatives

Taula sonorització	PVAN	PVANN	L1 català o castellà
màxim	50%	60%	Català
	5%	15%	Castellà
pèssim	60%	55%	Català
	15%	10%	Castellà
taxi	40%	60%	Català
	5%	5%	Castellà
espessa	15%	5%	Català
	20%	10%	Castellà

Els resultats mostren una variabilitat considerable segons la paraula analitzada. En el cas de *pèssim*, els percentatges de detecció entre catalanoparlants són moderadament alts i concorden amb la hipòtesi lleugerament: 60% amb PVAN i 55% amb PVANN. En canvi, *espessa* presenta uns valors molt més baixos: 15% amb PVAN i només 5% amb PVANN. Aquest comportament pot atribuir-se a la incertesa normativa que envolta aquesta paraula, ja que molts parlants dubten sobre si la forma correcta és [əs'pesə] o [əs'pezə]. Aquesta manca de seguretat pot afavorir la tolerància davant l'error o fins i tot propiciar interpretacions ultracorrectes, en què es considera normativa una producció desviada.

Pel que fa a les paraules amb la seqüència /ks/, els resultats són particularment interessants perquè inverteixen el patró esperat. Tant *màxim* com *taxi* registren una detecció més alta amb PVANN (60%) que amb PVAN (50% i 40%, respectivament). Aquest comportament podria indicar que l'ús de [gz] en lloc de [ks] pot sonar excessivament marcat o poc natural quan es percep d'un parlant amb PVANN, activant una reacció crítica inesperada. Es podria interpretar, doncs, que una articulació que s'apropa massa al model normatiu, quan es produeix des d'un PVANN, genera sospita o rebuig per part de l'oient.

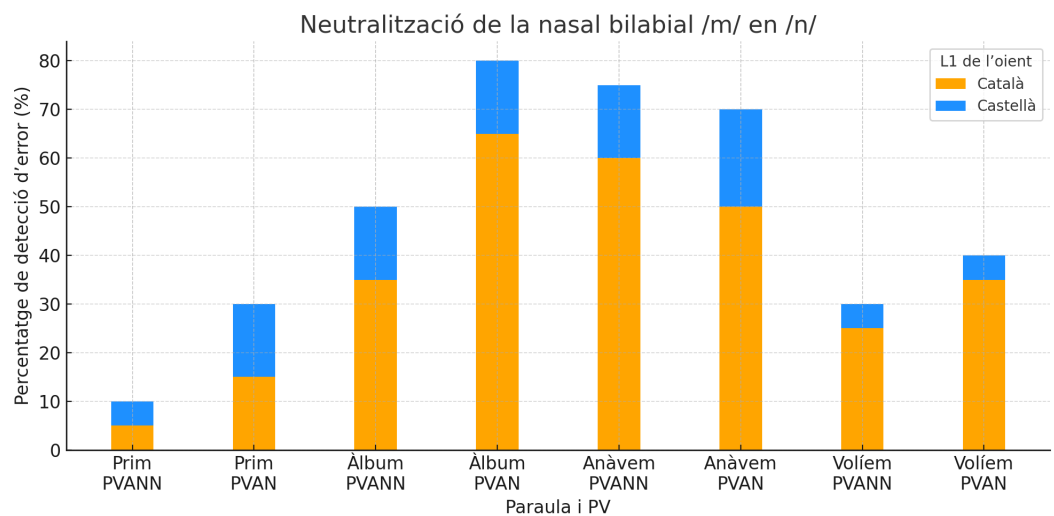
En conjunt, les dades apunten que la sonorització no es comporta de manera uniforme dins del conjunt de paraules analitzades. Més que un patró general, s'observen casos puntuals que confirmen la hipòtesi, d'altres que la contradiuen, i alguns que mostren una resposta pràcticament indiferent al perfil del parlant. Això suggereix que, en aquest tipus d'alteració, el judici perceptiu pot estar fortament influït pel grau de coneixement que es té sobre la forma estàndard de cada paraula, així com per les expectatives socials associades a la seva producció.

Aquestes observacions reforcen la necessitat de considerar els errors fonètics no només com a desviacions acústiques, sinó també com a fenòmens que s'insereixen dins d'un entramat de coneixements normatius, percepcions sobre l'origen del parlant i valors socials atribuïts a la llengua.

4.1.5 Neutralització de nasal bilabial en posició de coda

La neutralització de la nasal bilabial /m/ en /n/ en posició de coda és un fenomen típic d'interferència fonètica derivada del contacte amb el castellà, llengua que tendeix a neutralitzar l'oposició de nasals finals. En català estàndard, la presència de /m/ en posició final és normativament establerta, i la seva substitució per /n/ pot ser percebuda com un error fonètic. Amb l'objectiu d'analitzar la detecció d'aquest fenomen, l'estudi ha inclòs a l'enquesta quatre paraules manipulades: *àlbum*, *prim*, *anàvem* i *volíem*. Totes han estat produïdes substituint la nasal bilabial per una alveolar, i observar així com varien les respostes segons el perfil visual atribuït al parlant.

Figura 6. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de neutralització de nasals.

Taula 6. Detecció d'errors segons L1 i PVA dels casos de neutralització de nasals.

neutralització de nasals	PVAN	PVANN	L1 català o castellà
prim	15%	5%	Català
	15%	5%	Castellà
album	65%	35%	Català
	15%	15%	Castellà
anàvem	50%	60%	Català
	20%	15%	Castellà
volíem	35%	25%	Català
	5%	5%	Castellà

Els resultats obtinguts mostren que *àlbum*, *volíem* i *prim* s'ajusten clarament a la hipòtesi plantejada. En el cas de *àlbum*, els catalanoparlants detecten l'error en un 65% dels casos amb PVAN, però només en un 35% amb PVANN. Aquesta diferència de 30 punts percentuals evidencia un judici més sever quan es considera que l'error prové d'un parlant nadiu. Entre els castellanoparlants, la detecció és molt més baixa (15% en ambdós perfils), però el patró es manté: el biaix perceptiu només s'activa en el grup catalanoparlant, fet coherent amb les expectatives del treball. El cas de *volíem* manté una tendència similar, tot i que amb valors més baixos: 35% de detecció amb PVAN i 25% amb PVANN entre catalanoparlants, i només un 5% en tots dos perfils entre castellanoparlants. Aquesta diferència moderada es pot explicar per la presència d'una consonant immediatament després del mot en l'oració («Nosaltres volíem començar de nou»), que pot reduir l'audibilitat de la nasal i, per tant, l'impacte perceptiu de l'error.

El mot *prim*, tot i mostrar valors baixos (15% amb PVAN i 5% amb PVANN entre catalanoparlants), reforça la hipòtesi en la seva direcció. La diferència, encara que discreta, s'alinea amb l'expectativa d'una detecció més alta quan l'error s'associa a un parlant nadiu. La seva escassa identificació global pot atribuir-se a la posició final dins d'una frase curta, que pot propiciar una articulació més neutra i menys marcada de la coda nasal. Els castellanoparlants, novament, mostren percentatges idèntics i baixos (15% i 5%), fet que denota poca sensibilitat general al fenomen.

El cas que no encaixa amb la hipòtesi és *anàvem*, on els catalanoparlants detecten l'error amb més freqüència en condició PVANN (60%) que amb PVAN (50%). Aquesta inversió, encara que limitada, pot tenir dues explicacions complementàries. En primer lloc, l'oració utilitzada («Nosaltres anàvem a la platja sovint») situa el mot en un entorn prosòdic que en facilita l'audició, ja que la nasal apareix seguida d'una vocal, fet que explica la alta percepció independentment del PVA. En segon lloc, la substitució de /m/ per /n/ en aquest cas pot fer canviar la morfologia verbal percebuda, activant una alerta més forta en contextos en què el parlant sembla no dominar bé el català. Així, el biaix habitual que afavoreix el parlant no nadiu pot quedar neutralitzat o fins i tot compensat pel pes de la desviació morfològica.

En conjunt, els resultats indiquen que la neutralització de la nasal bilabial es detecta amb més freqüència quan el parlant és percebut com a nadiu, confirmant la hipòtesi en la majoria dels casos. Aquesta tendència és especialment visible entre els catalanoparlants, mentre que els castellanoparlants presenten una resposta molt més plana i amb percentatges baixos, independentment del perfil visual atribuït. Aquesta estabilitat, fins i tot en un estudi amb una mostra desigual, reforça la idea que la interferència amb patrons articuladoris propis del castellà pot dificultar la identificació d'aquest tipus d'errors. A més, els resultats evidencien com el context fonètic i la funció morfològica poden condicionar fortament la percepció de l'error i modular els judicis socials activats pels perfils visuals.

4.2 Valoració global dels resultats

L'anàlisi detallada dels resultats obtinguts a partir dels diferents fenòmens fonètics estudiats permet extreure diverses tendències generals que reforcen la hipòtesi plantejada: la percepció dels errors lingüístics no és estrictament lingüística, sinó que està fortament condicionada per factors extralingüístics com la identitat atribuïda al parlant.

En primer lloc, els resultats confirmen l'efecte alleujador del PVANN en molts dels fenòmens analitzats. En general, els errors són detectats amb més severitat quan es vinculen a un perfil visual nadiu (PVAN), mentre que la mateixa alteració passa sovint més desapercibuda quan s'associa a un parlant no nadiu. Aquest patró s'observa amb claredat en casos com *llàgrima*, *àlbum* o *pèssim*, i suggereix que els oients ajusten el llindar de tolerància segons el perfil atribuït, probablement per una combinació d'empatia, expectatives adaptatives i estereotips socials.

Tanmateix, aquest comportament no és uniforme. En alguns casos —com *menjar*, *jersei* o *volíem*— la detecció de l'error es manté estable entre PVAN i PVANN. Això posa en evidència la interacció entre factors socials i condicions acústiques: quan l'error és poc audible o es troba en entorns desfavorables (mots curts, posicions finals d'enunciat), la variable social perd força explicativa.

A més, la percepció també es veu modulada per factors fonètics i discursius com la freqüència d'ús de la paraula, la prominència lèxica, l'entorn fonètic posterior

(*anàvem* vs. *volíem*) o el tipus de fonema alterat. Això mostra que no tots els errors són percebuts de la mateixa manera i que la càrrega social de l'error pot amplificar-se o neutralitzar-se segons el cas.

Els resultats de l'experiment mostren que la metodologia emprada —basada en l'associació entre perfils visuals i errors fonètics en àudios idèntics— ha estat eficaç per evidenciar diferències en el judici perceptiu dels enquestats. El disseny audiovisual ha permès controlar el senyal acústic i centrar l'anàlisi principalment en la variable extralingüística del perfil aparent del parlant. El fet que molts dels fenòmens estudiats mostrin variacions clares en la detecció segons si el parlant és percebut com a nadiu o no nadiu, reforça la validesa del procediment i confirma que, fins i tot en contextos en què l'àudio és constant, les expectatives socials poden influir en la percepció lingüística.

A més, l'estudi ha posat de manifest que els resultats no només reflecteixen el biaix perceptiu associat al perfil del parlant, sinó que també han servit per identificar quins tipus d'errors són més sensibles a aquest biaix. En aquest sentit, l'experiment no només ha permès posar a prova la hipòtesi general, sinó que ha proporcionat informació útil per a futures recerques sobre la jerarquia perceptiva dels errors fonètics, el paper dels contextos oracionals i les relacions entre forma acústica, funció gramatical i tolerància social.

En conjunt, els resultats donen suport a la hipòtesi de partida, però també en delimiten l'abast, ja que mostren com la percepció lingüística és el resultat d'una suma complexa de factors socials, fonètics i cognitius. L'estudi posa de manifest la necessitat de tenir en compte aquestes variables a l'hora de valorar la legitimació dels parlants dins comunitats bilingües com la catalana, on les actituds lingüístiques no només reflecteixen criteris normatius, sinó també posicionaments ideològics sobre identitat, pertinença i competència percebuda.

5. Observacions

Els resultats d'aquest estudi posen de manifest que la percepció dels errors fonètics en català no depèn únicament de la naturalesa dels fenòmens lingüístics analitzats, sinó que està fortament influïda per factors extralingüístics, com la identitat percebuda del parlant. La hipòtesi de partida —segons la qual els oients tendeixen a mostrar més tolerància envers els errors quan aquests provenen de parlants percebuts com a no nadius (PVANN), i més severitat quan provenen de parlants considerats nadius (PVAN)— es veu confirmada en molts dels casos analitzats. Això suggereix que els mecanismes de judici lingüístic s'activen d'una manera diferent segons les expectatives socials, la percepció d'autenticitat i el grau de legitimitat atribuïts als parlants.

Tot i això, el desenvolupament de l'estudi també ha revelat diverses dificultats metodològiques i limitacions que cal tenir en compte tant per a la interpretació dels resultats com per a la planificació de futures recerques. Una de les limitacions més evidents ha estat la desigual distribució de participants segons la llengua inicial, amb una presència superior de catalanoparlants respecte de castellanoparlants. Aquesta asimetria pot haver influït en els resultats globals i fa recomanable, en futurs estudis, un equilibri numèric més acurat entre grups per tal de permetre comparacions més robustes.

D'altra banda, l'elaboració dels estímuls orals ha estat condicionada per les competències tècniques disponibles i per l'accés a recursos d'edició de veu. Tot i que els guises van ser enregistrats per parlants nadius i es van tractar amb eines com Audacity per modificar lleugerament el to i controlar l'uniformitat, la qualitat acústica i la naturalitat de la veu no sempre es van poder conservar en òptimes condicions i la relació entre imatge i veu no s'ha pogut equilibrar de manera idònia. Aquest aspecte és especialment rellevant en els casos en què es van haver de manipular segments finals (com en *moll*, on es pot haver perdut la saliència de la consonant final) o en oracions com la de *volíem*, on el context fonètic posterior /k/ va reduir la saliència perceptiva de l'error. En aquest sentit, caldria considerar, en futurs dissenys, una revisió més exhaustiva dels entorns fonètics de les frases completes, tenint en compte no només la paraula objecte d'estudi sinó també els fonemes adjacents.

Una altra dificultat ha estat la selecció de paraules clau, que tot i basar-se en errors fonètics plausibles i representatius, ha generat en alguns casos resultats inesperats per factors extralingüístics com la familiaritat, la freqüència d'ús, el registre lèxic o l'ambigüitat perceptiva (com en el cas de *espessa* o *menjar*). Aquest fet mostra la complexitat de treballar amb errors induïts i reforça la necessitat d'una fase prèvia de testatge dels ítems, amb grups de control que permetin depurar els casos menys clars abans de l'aplicació general de l'enquesta.

Pel que fa al disseny del *matched guise*, la implementació visual ha estat limitada per la manca de coneixements avançats de tractament d'imatge i sincronització, fet que ha dificultat l'ús de vídeos o d'avatars dinàmics i ha portat a l'ús d'imatges fixes. Malgrat que això no ha impedit obtenir resultats significatius, es reconeix que l'efecte de la manipulació visual podria haver estat més potent amb mitjans audiovisuals més sofisticats, ja que aquests tindrien més rellevància per l'estudi. A més, alguns participants han acabat descobrint que les veus eren les mateixes en tots els casos, fet que pot haver generat biaixos de resposta en fases posteriors. Això apunta a la importància de millorar la qualitat de l'engany experimental, sense comprometre l'ètica, per assegurar una millor immersió en la prova.

Finalment, la mida limitada de la mostra, condicionada tant pel temps com pels recursos disponibles, ha restringit la capacitat d'inferència estadística i la generalització dels resultats. Tot i que el caràcter exploratori de l'estudi permet acceptar aquestes condicions, seria desitjable, en estudis futurs, ampliar el nombre de participants i diversificar els perfils per obtenir una visió més representativa del conjunt de la comunitat catalanoparlant.

En conjunt, les dades obtingudes aporten evidència rellevant sobre la relació entre percepció lingüística i factors socials, però també posen de manifest que el judici fonètic no es pot deslligar del context fonològic, discursiu i ideològic que l'envolta. Els errors no són jutjats només per la seva forma, sinó pel que es projecta sobre qui els comet. Aquesta constatació obre noves línies de recerca que haurien de combinar amb més precisió variables socials, competència perceptiva i control acústic, i que permetin entendre amb més profunditat com es construeixen, reproduïxen o qüestionen els límits de la legitimitat lingüística.

6. Conclusió

Aquest treball ha tingut com a objectiu principal analitzar la percepció dels errors fonètics en català en funció del perfil atribuït al parlant, explorant fins a quin punt factors extralingüístics poden influir en l'avaluació lingüística. A partir de la hipòtesi que els oients tendeixen a ser més tolerants amb els errors quan aquests provenen de parlants percebuts com a no nadius (PVANN), i més crítics si els atribueixen a parlants nadius (PVAN), s'ha dissenyat una prova perceptiva basada en la tècnica del *matched guise*, combinant estímuls orals i visuals.

Els resultats obtinguts a través de l'anàlisi dels diferents fenòmens fonètics —com la neutralització de la fricativa palatal sonora, la iodització de la lateral palatal, l'ensordiment i la sonorització de fricatives i la neutralització de la nasal bilabial— confirmen en gran manera la hipòtesi inicial: la identitat percebuda del parlant condiona significativament el judici que es fa sobre l'error. Aquest efecte es fa especialment visible en paraules com *llàgrima*, *gent* o *àlbum*, on les taxes de detecció d'error són notablement més altes quan el parlant és percebut com a nadiu (PVAN) que quan se li atribueix un perfil no nadiu (PVANN). En aquests casos, la diferència entre perfils pot arribar a ser de fins a 35 punts percentuals, cosa que reforça la idea que els oients adapten les seves expectatives normatives segons el perfil atribuït.

Tanmateix, hi ha casos on l'efecte del PVA és inexistent o molt reduït. És el cas de paraules com *menjar*, *crisi* o *moll* on els valors entre PVAN i PVANN són pràcticament iguals. Aquest patró s'explica, en part, per la poca audibilitat de l'error en contextos específics (com la posició final de frase, l'encavalcament amb altres sons o la baixa prominència lèxica), però també per la naturalesa del fenomen: quan la diferència entre la forma correcta i l'alterada és mínima o massa recognoscible, el perfil social del parlant deixa de tenir un paper determinant.

Finalment, hi ha alguns casos puntuals que contradiuen la hipòtesi, com *anàvem*, *joc* o *taxi*, on la detecció de l'error és més alta amb PVANN que amb PVAN. Aquestes excepcions es poden atribuir a factors com la naturalesa d'ultracorrecció de

l'error, que pot generar desconfiança o percepció d'afectació excessiva en perfils no nadius, o a l'efecte distractor d'elements dins de la frase (com en el cas de *joc*, on el context pot alterar l'atenció perceptiva).

Així mateix, el treball ha permès identificar una sèrie de factors fonètics, cognitius i discursius que afecten la detecció dels errors: la posició dins de l'oració, la naturalesa del fonema alterat, la freqüència d'ús del mot o l'entorn fonètic immediat. Aquests elements han mostrat tenir un paper decisiu a l'hora d'explicar per què determinats errors són més o menys penalitzats, independentment del PVA.

El caràcter exploratori de l'estudi ha contribuït a generar un marc metodològic sòlid per a futures recerques i ha obert la porta a nous interrogants sobre la interacció entre judici lingüístic i percepció social. Tot i les limitacions pròpies del disseny —com la mida de la mostra, la distribució desigual de parlants segons la seva L1 o la complexitat dels estímuls—, les dades recollides ofereixen una visió matisada i reveladora del paper que juguen les expectatives socials en la legitimació dels parlants dins d'un context bilingüe com el català.

En definitiva, aquest estudi mostra que la percepció de l'error lingüístic és un fenomen complex i profundament condicionat pel context social. Reconèixer aquest fet pot ajudar a entendre millor les actituds envers la variació lingüística, i aportar eines per promoure una comunitat catalanoparlant més oberta, inclusiva i crítica amb els seus propis mecanismes de judici.

7. Bibliografia

- Boix, E., & Vila, F. X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Ariel.
- Hualde, J. I. (2005). *The sounds of Spanish*. Cambridge University Press.
- Kendall, K. C. (2006). Methods for exploring the social consequences of listening. In *The social consequences of (ING): A variationist study of a sociolinguistic variable* (Doctoral dissertation, Stanford University, pp. 54–100).
- Laycock, K., & McGowan, K. B. (2025). Removing the disguise: The matched guise technique, incongruity, and listener awareness. *Journal of Sociolinguistics*, 29(1), 1–24. <https://doi.org/10.1111/josl.12700>
- Recasens, D. (1996). *Fonètica i fonologia: Documents bàsics*. Edicions Universitat de Barcelona.

8. Annex

Llistat de frases presents a l'enquesta:

Tipus	Paraula	Frase a l'enquesta	PVA enquesta 1	PVA enquesta 2
fricativa palatal	gent	Hi ha molta [j]ent al carrer.	Nadiu	No nadiu
fricativa palatal	joc	El parxís és un [j]oc molt divertit.	Nadiu	No nadiu
fricativa palatal	jersei	Em poso el [j]jersei blau.	No nadiu	Nadiu
fricativa palatal	menjar	Anem a buscar men[j]ar.	No nadiu	Nadiu
fricativa palatal	projecte	El pro[ʒ]ecte aviat estarà acabat.	Nadiu	No nadiu
fricativa palatal	jutge	El [ʒ]utge parla amb calma.	No nadiu	Nadiu
lateral palatal	llapis	Em pots deixar un [j]apis?	Nadiu	No nadiu
lateral palatal	llàgrima	Li va caure una [j]àgrima	Nadiu	No nadiu
lateral palatal	moll	Tenia el cap ben mo[j].	No nadiu	Nadiu
lateral palatal	cistell	Posarem la verdura al ciste[j].	No nadiu	Nadiu
lateral palatal	llauna	Hem comprat cinc [λ]aunes.	Nadiu	No nadiu
lateral palatal	llana	La roba de [λ]ana es renta a mà	No nadiu	Nadiu
ensordiment de fricatives	rosa	Li va regalar una ro[s]a.	Nadiu	No nadiu
ensordiment de fricatives	camisa	Porta una cami[s]a blava.	Nadiu	No nadiu

ensordiment de fricatives	cervesa	S'ha acabat la cerve[s]a.	No nadiu	Nadiu
ensordiment de fricatives	crisi	Diuen que ve una cri[s]i.	No nadiu	Nadiu
ensordiment de fricatives	medusa	Hem trobat una medu[z]a.	Nadiu	No nadiu
ensordiment de fricatives	presó	Pot anar a la pre[z]ó.	No nadiu	Nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	espessa	La boira és molt espe[z]a.	Nadiu	No nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	pèssim	El resultat és pè[z]im.	Nadiu	No nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	màxim	He posat el volum al mà[gz]im.	No nadiu	Nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	taxi	Agafem un ta[gz]i a l'estació.	No nadiu	Nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	carbassa	M'agrada la crema de carba[s]a.	Nadiu	No nadiu
sonorització de fricatives i /ks/	taxa	Han pujat la ta[ks]a de les escombraries.	No nadiu	Nadiu
neutralització de nasals finals	àlbum	Posaré les fotos a l'àlbu[n].	Nadiu	No nadiu
neutralització de nasals finals	prim	El teu pare està molt pri[n].	Nadiu	No nadiu
neutralització de nasals finals	anàvem	Nosaltres anàve[n] a la platja sovint.	No nadiu	Nadiu

neutralització de nasals finals	volíem	Nosaltres volíe[n] començar de nou.	No nadiu	Nadiu
neutralització de nasals finals	crim	Estan investigant el cri[m].	Nadiu	No nadiu
neutralització de nasals finals	dèiem	Nosaltres dèie[m] que no podia ser.	No nadiu	Nadiu